

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ԺԶ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 7.

1858

ՅՈՒԼԻՍ 1.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՔ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դ

Հայր և Մայր :

Որչափ ալ քաղցր ըլլայ այն կապը՝ որով բարեկարգ գերդաստանի մը մէջ միացած են էրիկ և կնիկ մարդը, սակայն գերդաստան մը միայն այս հաշոյից վայելքը ունենալու համար հաստատուած չէ : Վաճառակ և բարուց լաւութեանը հակառակող սխալ մըն է կարծելը՝ թէ ամբողջ մարդկային կեանքը կիրք մը ըլլայ . վասն զի այն կիրքը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ բերում մը՝ որով տնական կենաց դժուարին պարտքերը կը դիւրանան : Եւս պարտուցը մէջ գլխաւորագոյնք են՝ հայրութեան և մայրութեան պարտքերը : Վերդաստան մը՝ աւելի այն ատեն ծանր և գործունեայ կերպ մը կ'առնու, երբոր տըղայք կը սկսին երևնալ :

Թէ՛ հին և թէ՛ նոր ազգաց մէջ գրտ-

նուեցան մարդիկ՝ որ մարդասիրութիւն կամ հայրենասիրութիւն սեպեցին գերդաստանէն առնուլ տղայն, որպէս զի զանիկայ ընկերութեան և տէրութեան մարդ ընեն : Եւսիկայ ալ ուղիղ տեսութիւն մը չէ . վասն զի յայտնապէս տղան առնոց է՝ առանց որոյ չէր կրնար իր գոյութիւնը ստանալ : Եւս ասկէ, ասով ընկերութեան վրայ բեռ մը դնել կ'ըլլար՝ որուն երաշխաւորութիւնը իր վրան չէ . և որուն վրայ իրաւունք մը չունի : Եւս հակառակն տղուն հոգը բոլոր ծնողաց վրայ է . բայց այս հոգով ալ իրաւունք մը կը ստանան վրան, առանց որոյ տղուն վրայ երաշխաւորութիւն մը ունենալը՝ իրենց համար անկարելի էր : Եւս տղաց և որդւոց մէջ բնական կապ մը, որտի կապ մը, մտաց կապ մը կայ .

իշխանութիւն մը չկայ որ ասկէ աւելի բնական ու հարկաւոր սկզբանց վրայ հաստատուած ըլլայ :

Նոյնը՝ իշխանութեան իրաւունք մը ունին իրենց տղոցը վրայ , բայց ոչ նաև սեպհականութեան իրաւունք մը : Նին Նոյնմայեցիք հայրական իշխանութեամբ չափազանց զեղծանելով՝ հօր մը իրաւունք տուեր էին իրեն տղոցը կենաց և մահուան վրայ իշխանութիւն ունենալ . կրնար ուզած ատեն վաճառել զանոնք , և կամ ուզածին պէս տնօրինել անոնց բաղդը : հօր մը՝ իր տղուն վրայ ունեցած բոլոր իշխանութիւնը՝ նոյն իսկ տղուն օգտին և իրաւանցը սահմանածին չափ պիտի ըլլայ . անոր բնական և բարոյական գոյութեանը օգտակարութենէն դուրս՝ հայրը բանի մը իշխանութիւն չունի . որով չկրնար ամենևին իր տղան մահուան կամ գերութեան դատապարտել : Եւ ինչպէ՞ հայրական իշխանութիւնը քաղաքական տեսչութեան հետ չփոխել մըն է : Սիւն ընկերական կենաց օգտին նկատմամբ է՝ որ մարդկային արարած մը մեռնի կամ գերի ըլլայ . և որովհետև հայրը՝ ընկերութիւն չներկայացըներ , անոր համար այդ իրաւունքն ալ չկրնար ունենալ որդւոյն վրայ : Վերջապահ մը պէտք չէ որ քաղաքական տեսչութեան իրաւունքը յափշտակէ . քաղաքական տեսչութիւնն ալ պիտի զգուշանայ՝ գերդաստանի մը իրաւանց բռնաբարութենէն : Եւ ինչպէ՞ թէ հայրենի իշխանութեան պակսութիւն մը կ'ըլլայ , այլ թէ անով՝ հօր մը պարտքերը կը շատնան , ու աւելի դժուար կերպարանք մը կ'առնուն : Սիւն զի չկարենալով ոյժ գործածել , հարկ կ'ըլլայ որ բանական իշխանութիւն մը բանեցնէ . սակայն անոր մէջ է ճշմարիտ իշխանութիւնը . վասն զի հօր մը մեծարանքը՝ բուն իր վրայ հաստատուած պիտի ըլլայ , և ոչ թէ՝ արդարութեան պաշտօնէի մը պէս՝ զէնքովը վախ ձգէ որդւոյը սրտին մէջ :

Ինչ որ դժնդակ և բնականէ դուրս կարծիք մը սեպեցինք՝ գերդաստանի մը

գրկէն յափշտակել զտղայն՝ ընկերութեան աւելի օգտակարագոյն ծառայութիւն մը ընելու դիտաւորութեամբ , նոյն կարծիքը շատ աւելի անհանդուրժելի կ'ըլլայ՝ մօր մը և որդւոյն նկատմամբ : Եւ ինչպէ՞ որուն վրայ իր կենացը առաջին վայրկենէն այնչափ աշխատութիւն ունի , զոր ցաւօք և վտանգօք կը ծնանի , որուն համար իր առողջութիւնը , և երբեմն նաև կեանքն ալ կը կորսնցնէ , այդ տղան , կ'ըսենք , եթէ մօրը չվերաբերիր , հապա որուն կը վերաբերի : Եւ ընկերութիւնը , որուն կ'ուզեն նուիրել այդ տղան , արդեօք մօր մը հոգը , զրկումները , անձին շահը և դիւրութիւնը մոռնալը , տղուն տկարութեանց կարեկից ըլլալը կրնայ ունենալ :

Տղուն նախնական դաստիարակութեանը օգտին համար՝ հարկ է արդեօք որ մայրն ըլլայ կաթ տուողը , կամ թէ անմիաս կրնան դայեկաց ձեռքը յանձնուիլ : Եւ կարծիքն ալ իրենց պաշտպաններն ու ընդդիմախօսներն ունին : Սիւնք անտարբեր և անմիաս բան մը կը համարին՝ տղան դայեկի ձեռքն յանձնելը . այլք ընդհակառակն՝ ամենահարկաւոր որ մայրն ըլլայ տղուն կաթ տուողը : Սիւն զի որչափ ալ անտարբեր բան մը սեպուի ասիկայ , մեծ է նորածին տղուն վրայ ունեցած ազդեցութիւնը , թէ նկատմամբ մարմնոյն առողջութեանը , և թէ բուն դաստիարակութեանը : Վաստիարակութիւնը անանկ գերազանց բան մըն է , որ նոյն իսկ անխօս և անբարբառ տղուն վրայ իր ազդեցութիւնն ունի . մօր մը կատարելութիւններն , ընտիր բարեմասնութիւնքը կ'երևնան իր փոքրիկ անձին վրայ . կը տեսնուին դարձեալ վրան՝ դայեկի մը պակսութիւնքը , մանաւանդ երբոր նոյն դայեկին ընտրութիւնը՝ հարկաւոր պայմաններով եղած ըլլայ : Տղան գէշ դաստիարակի մը ձեռք յանձնելը՝ գերդաստանէն յոյս մը , ակնկալութիւն մը , երջանկութիւն մը պակսեցնել ըսել է . և ասոնք պակսեցնելը , ապագայ բարօրութեան տեղ՝ աղի-

տից դուռ բանալ մըն է : Բնութիւնը , կամ թէ ըսենք , բնութեան տէրը՝ առանց պատճառի չէ որ տղուն առաջին և առողջարար սնունդը՝ մօրը ձեռքով ուզեր է իրեն մատակարարել . և անան կով զգալի յարաբերութիւն մը հաստատել մօր և տղուն մէջ :

Բնական է ահաւասիկ տղուն առաջին բնական դաստիարակութիւնը . անցինք անոր բարոյական դաստիարակութեանը : Հոս՝ գլխաւոր պարտքը հօրը վրայ է . վասն զի աւելի մեծ երաշխաւորութիւնն ալ իրենն է : Բանը կամ խելամուտութիւնը՝ զոր հայր մը դաստիարակութեան մէջ պարտրկան է միտցնել , ամենահարկաւոր է , և տղուն ապագայ դաստիարակութեանը՝ իրաւամբ տարր սեպուած : Բայց այլ և այլ կերպով կրնայ մտցուիլ բանը մարդու սրտին մէջ . և յայտնանակ խաբէութիւնք կան՝ յորոց հարկ է զգուշանալ :

Դատերը զրուցած են , և ըստ իմիք իրաւունք ալ ունին , թէ բանը սիրելի ընելու և անանկով տղուն հաճոյական ընելու է : Սակայն անկարելի է որ բանը՝ միշտ սիրելի ըլլայ . անկարելի է որ գէթ երբեմն երբեմն անձնանուիրութիւնք չպահանջէ մեզմէ : Երիտասարդին ու տարիքը առած մարդուն անգամ՝ շատ անգամ դժնդակ է . ինչպէս կրնայ տղուն հաճոյական ըլլալ : Բնոր համար հարկաւոր է որ հայրը՝ իր հայրական իշխանութիւնը բանեցընէ տղուն վրայ . այն օրինաւոր իշխանութիւնը , որով տէր է տղուն սրտին : Հարկաւոր է այս իշխանութիւնը . վասն զի տղան չկրնար ինքզինքը կառավարել , և հարկ է որ մէկէն կառավարուի : Խմտտուն է այս իշխանութիւնը . վասն զի տարակոյս չկայ որ հայր մը տղէն աւելի փորձառութիւն և խելք ունի : Բանց վտանգաց է այս իշխանութիւնը . վասն զի տարակոյս չկայ որ հայր մը տղէն աւելի փորձառութիւն և խելք ունի : Հայրենի իշխանութեան սահմանն ու երաշխաւորութիւնը՝ հայրական գութն ու գորովն է :

Տարակոյս չկայ թէ անարդարանալի

են այն հայրերը , որ իրենց իշխանութեանը մէջ չափ և սահման չեն դիտեր , որ առանց կրթութիւն ունենալու՝ կ'ուզեն կրթել իրենց զաւկները : Բնացաւի տեսարան մըն է նկատելը՝ տուն մը , ընտանիք մը , յորում հայրական իշխանութիւնը բռնաւորութեան կերպարանք կ'առնու , և Բնութեան իրեն մխիթարութեանը , և աշխարհի ու ազգի բարօրութեան համար տուած զաւկները՝ իբրեւ գերի գործածելով , ծեծով կ'ուզէ խրատել , զաւազանաւ զգոնացընել , առանց խանգաղատելու անմեղ մանկութեան սրտաշարժ լացէն և արցունքէն : Բանի քանի հարք ասանկով կը կարծեն և կը պարծին դաստիարակել իրենց տղաքը , մինչդեռ բան մը չափէն զատ՝ ամենամեծ բան մը կը կորսնցընեն . տղուն՝ իրենց վրայ ունեցած սէրը . և հայր մը՝ որ այս կորուստը բանի տեղ չսեպեր , հայրութեան պարտքը և գերազանցութիւնը ըմբռնած չէ :

Հարկ է որ գերդաստանին մէջ՝ տղուն մը համար գորովագութ , և նոյն իսկ հօրմէն աւելի կուսակից պաշտպան մը գտնուի . և ասիկայ է ահաւասիկ մօր մը պաշտօնը : Եկ կողմանէ զրթութիւն և ներումն կը ներկայացընէ , միւս կողմանէ ալ զազատութիւն : Երկու տեսակ ազատութիւն կայ . ազատութիւն բանի , այսինքն մարդկային այն ազատութիւնը՝ որով իր սկզբանցը համեմատ ինքզինքը կը կառավարէ . և ազատութիւն բնութեան՝ որ մարդկային կարողութեանց ազատ բերմանէն առաջ կու գայ : Երկու ազատութիւնքն ալ՝ կրնան երբեմն վնասակար ըլլալ , երբոր անոնցմով մէկն ուզենայ զեղծանիլ . բայց ըստ օրինի և ըստ չափու գործածութեամբ որ ըլլան , կենաց համար ամենահարկաւոր գործի և միջոց սեպուած են : Խիստ դաստիարակութեամբ կամ պատժոյ մէջ կարգ կանոն չգիտնալով՝ այս կարողութիւնքը խափանելը , արուեստական մարդ մը կազմել կ'ըլլայ , և ոչ թէ ճշմարտապէս խոհուն ու մտաւոր էակ մը : Բանակա

նութիւնը՝ բնութեան դէմ չէ . այլ բնութեան գործոյն լրումն :

Եւ այն ազդեցութիւնը՝ զոր հայր մը որդւոյն վրայ կ'ունենայ իշխանութիւն և բանիւ , նոյնը մայր մը ձեռք կը ձգէ գորովանօք և համոզելով . իր խանդաղատանքն և գութը՝ տղան մխիթարեալ և ուրախ կը պահէ . մօր մը ժմիտը բաւական է տղուն անհամբերութիւնքը լռեցնելու , լացը հանդարտեցնելու , մանկական կրքերը զսպելու համար : Իրաւ է որ աւելի հօրմէն կը վախնայ տղան . բայց մօրը՝ աւելի մտադիւրութեամբ մօտիկ կը դնէ . աւելի ուրախութեամբ և սիրով անոր կ'ուզէ հնազանդիլ , և այն հլութիւնը՝ բարեգուշակ է իր ապագայ դաստիարակութեանը համար : Հայրը կը սորվեցընէ տղուն՝ որ մեծարէ իր պարտքերը . մայրը կը խրատէ՝ որ սիրէ զանոնք . հայրը՝ զօրաւոր և առնացի առաքինութիւնք կ'ազդէ անոր սրտին մէջ . մայրը՝ քաղցր , հաճոյական ու սիրելի առաքինութիւնք : Պղատոն՝ որ հունաց իմաստասիրացը մէջ՝ ամենէն աւելի մեծ և ուղիղ գաղափարներ ունեցած է դաստիարակութեան վրայ , կ'ըսէ թէ դաստիարակութեան ուղիղ սկզբունքն է ոյժը քաղցրութեան հետ խառնել , և անոր համար կը յորդորէ որ դպրոցաց մէջ թէ մարմնակրթանք և թէ երաժշտութիւն գործածեն : Երբեք մարմնակրթանքը՝ հայրենի ուժով և զօրաւոր դաստիարակութիւնը կ'օրինակէ , որ կը սորվեցընէ տղուն ինքիր անձին յաղթել , դժուարութիւններէ չընկճիլ , կարգի կանոնի հպատակիլ , ու ազատ ըլլալ՝ պարտուց գերի ըլլալով : Իսկ երաժշտութիւնն է մայրենի քաղցր և ամօք դաստիարակութիւնը :

Ինչպէս տղուն բարոյական՝ ասանկ ալ կրօնական դաստիարակութեանը մէջ կը տեսնուի ազդեցութեանց զանազանութիւնը : Երբոր կրօնից նախնական տպաւորութիւնքը գերզաստանէն չառնուին , սակաւագիւտ՝ մանաւանդ թէ ամենագիւտարին է որ ետքէն սկսին երկնալ և բարգաւաճիլ :

Վասն զի նաև այս նկատմամբ՝ առաջին դաստիարակութենէն աւելի զօրաւոր բան չկայ : Առաւ և մոլորական կարծիք մըն է հ. հ. Սուսոյի ըսածը , որ կը պնդէ թէ տղաք ինչուան տասնը վեց տարեկան չըլլան՝ պէտք չէ Եստուծոյ վրայ խօսիլ անոնց հետ . և սպառնալ կը բերէ թէ ինչուան այն տարիքը միայն սխալ և անկատար գաղափարներ կրնայ առնուլ տղայն Եստուծոյ վրայ : Եւ այն երբոր ուզենանք սպասել որ մարդուս խելքը այնչափ բացուի՝ որ առանց ամենեւին սխալման կարենայ ըմբռնել Եստուծոյ էութիւնը , քիչ մարդիկ՝ չըսենք թէ պիտի չկարենայինք գտնել այնպիսի մարդիկ՝ որ կարող ըլլան անանկ մեծ և անհուն գաղափար մը՝ մարդկային մտաց չափաւոր սահմանին մէջ պարունակել : Եւ զգալի մըն է ասիկայ , որուն՝ մարդկային միտքը պատրաստելու համար՝ տղուն բանավարութեանը բացուելու ժամանակէն սկսելու է . վասն զի մարդուս որ և իցէ հասակէն ալ ուզենաս Եստուծոյ գաղափարը ծանուցանել , անկարելի է որ առաջին անգամ մէկէն ըմբռնէ , կամ լաւ կերպով ըմբռնէ : Ի ծնէ կուրի մը՝ որ և իցէ տարիքին ալ՝ բժշկական դամաններով յաջողելու ըլլաս աչքը բանալ , առաջին տեսութիւնը միշտ նորածին տղու մը տեսութեանը պէս է : Եւ անկէ նաև կրօնից գաղափարը :

Եւրեմն կրօնական դաստիարակութիւնը կանուխ պէտք է սկսիլ , և այն ալ ընտանեաց ձեռքով : Եւ այն նոյն իսկ այս դաստիարակութեանը մէջ՝ հայրն ու մայրը զատ զատ պաշտամունք և պարտականութիւններ ունին : Երբեք՝ միշտ երկու կերպարանաց տակ կը նկատուի . մէկը խիստ , մեծավայելուչ և հանգիստական , և միւսը՝ անոյշ , գորովալից և խանդաղատական : Երբեք մէկ մաս մը կայ՝ որ աւելի մօքի հետ կը խօսի , և ուրիշ մաս մը՝ որ սրտի հետ կը խօսի : Եստուծոյ գոյութիւնը , իրեն յաւիտենականութիւնը , անհունութիւնը , իմաստութիւնը , արարչութիւնը և դատաստանաց խստութիւնը

Թիւնը, — ասոնք են ահաւասիկ զորս մտքով կը նկատենք կրօնից մէջ. իսկ սրտով կ'ըմբռնենք Մատուցոյ բարութիւնը, իր սէրը արարածոյ վրայ, տիեզերաց գեղեցկութիւնը, նախախնամութեան փոյթը, աստուածային ողորմութեան գաղտնիքը, Մատուցոյ և մարդկային սրտի մէջ եղած ծածուկ յարաբերութիւնը, և այլն : Այնպէս ըստ աստուածայաշուութիւնը՝ ի մեծաբանաց և ի սիրոյ կը բաղկանայ. և ահաւասիկ այս երկուքն են հօր և մօր՝ կրօնական դաստիարակութեան մէջ ունեցած մասերը. անոնցմէ մէկը ըմբռնել պիտի տայ տղուն՝ ինչ որ աստուածութեան գաղափարին մէջ խիստ և մեծավայելուչ բան կայ, և միւսն ալ՝ ինչ որ նոյն գաղափարը՝ միսթիարական և սրտի սփոփիչ մասունք ունի. մէկը հնազանդութիւն և մեծարանք պիտի ազդէ, միւսը յոյս և վստահութիւն. հայրը պիտի ճանչցնէ տղուն զՄատուած, և մայրը պիտի սորվեցնէ որ զանիկայ սիրէ և անոր աղօթք ընէ :

Ինչուան հիմա զրուցած խօսքերնիս անանկ հասկընալու չէ՝ թէ հայրը միշտ խիստ կերպ մը պիտի ունենայ գերզաստանին մէջ, և մայրը միշտ խանդաղատական : Միկայ ուրիշ բան ըսել չէ, բայց եթէ թէ մէկուն և թէ մէկային իշխանութիւնը վտանգի մէջ դնել : Ամեն զի եթէ ամենայն դաստիարակութեան մէջ՝ հարկ է որ ըստ չափութեան ոյժ և թէ քաղցրութիւն գտնուի, բաւական չէ որ հայրը՝ միայն ոյժն ունենայ, և մայրը միայն քաղցրութիւն. այլ պէտք է որ երկուքն ալ գիտնան՝ մէկ բարեմասնութիւնը մէկային հետ միացնել, բայց համեմատութեամբ և զանազանեալ չափով : Բացարձակ խրատութիւնը՝ միշտ դժնդակ աղիտից պատճառ եղած է. « հարկ է, կ'ըսէ Յենեոն, որ ուրախութիւնն և վստահութիւնը՝ տղայոց սովորական հակամիտութիւնքն ըլլան. առանց անոնց՝ մշտքերնին կը բթանայ, և քաջութիւննին կը տկարանայ. թէ որ աշխոյժ են՝ կ'ըմ

բոստանան, և թէ որ հանդարտաբարոյ՝ աաշուութիւն մը կու գայ վրանին. վախը՝ սաստիկ դեղերու պէս է, զորս միայն ծանր հիւանդութեանց մէջ գործածելու է. որոնք թէպէտ մարդուս ներսի դին կը մաքրեն, բայց միանգամայն կազմութիւնն ալ տակնուվրայ կ'ընեն. վախոտը՝ միշտ տկար անձ մը կ'ըլլայ » : Արպէս զի իշխանութիւնը իր ճշմարիտ արդիւնքն ունենայ, հարկ է որ մէկ կողմի մը կուսակցութիւն չերեցնէ. ապա թէ ոչ, մարմնոյ հնազանդութիւնը վաստակելու ալ ըլլաս, սիրտը ձեռքէդ կը փախչի : Ինչ բանի կու գայ տղուն արտաքին հնազանդութիւնը, մինչդեռ ի ներքուստ ապստամբած է : Հօր մը ջանքը պիտի ըլլայ՝ չէ թէ որ իւր իշխանութիւնը յաղթանակէ, այլ որդւոցը բարքը և սիրտը ուղղէ :

Ինոր համար պէտք է կանոնի և բանի խստութիւնը չափաւորել զուարթամտութեամբ և բարեսրտութեամբ. անանկ որ հայր մը՝ որչափ ալ իր պաշտամանը պահանջած խստութիւնը ուզենայ պահել, հարկ է որ նոյն կերպին մէջ մայրութեան նշանակքն ալ երեցընէ : Սիւս կողմանէ ալ, մայրենի խանդաղատանքն՝ որ այնչափ զօրաւոր է՝ երբ չափով ըլլայ, իր ամէն ոյժը կը կորսնցնէ՝ երբ չափէն անդին անցնելով, ցաւալի տկարութեան կերպարանք մը առնու : Ամեն զի իրաւ է որ մայր մը՝ զգածմամբ շատ բանի կարող է. բայց անով ըսել չէ թէ բանիւ ամենաին կարողութիւն չունի. այլ ինքն ալ իր յատուկ բանն ունի, և զոր պիտի գործածէ ի դաստիարակութեան :

Բայց հոս ալ մասնաւոր դիտողութեան արժանի պարագաներ կան : Տարակոյս չկայ որ տղան այլ և այլ հասակներ ունի, և անոր համեմատ պիտի ըլլայ նաև դաստիարակութեան կերպը : Բնալին հասակին մէջ՝ տղան գլխաւորաբար մօրը խնամատարութեան տակն է. ուստի և հայրը մերթ ընդ մերթ կը տեսնուի, երբոր հարկաւոր ըլլայ. միայն իր խորհուրդներովը կ'օժանդակէ մօրը, մանաւանդ երբ վստահու-

Թիւն ունենայ անոր ժրու թեանն և զգոնութեան վրայ : Եւսանկով նոյն բեռնաւելի մօրը վրայ կը ծանրանայ , ինչուան որ տղայն մեծնալով՝ աւելի խիստ իշխանութեան մը կարօտ ըլլալը երեւցնէ : Եւսն ատեն հօրը վրայ կը սկսի երաշխաւորութիւնը ծանրանալ . մանաւանդ երբոր տղայն մանչ զաւակ ըլլայ . վասն զի աղջիկը ընդհանրապէս մօրը խնամոց և հոգոց յանձնուած է :

Սակայն երբոր դաստիարակութիւնը առանց օրինակի ըլլայ , բոլորովին անկարող է : Եւրատք , խորհուրդք , սպառնալիք , վարձք կ'ընդունայնանան՝ օրինակի զօրաւոր ազդեցութեանն առջև : Եւսքինութիւնք , դժբաղդաբար նաեւ ախտք , մէկէն մէկալին կ'անցնին : () . րինակով դաստիարակութիւնը ամենազօրաւոր է . անոր առջև՝ տղուն կրբերն ու ախտերը իրենց ոյժը կը կորսնցնեն . շատ անգամ առանց գիտնալու , և առանց ուզելու կը հետեւի անոր . ուստի ծնողք ամէն բանէ աւելի պիտի ջանան իրենց դաստիարակութեամբը , կըրթութեամբ և աստուածապաշտութիւն սիրելի ընել տղոց նոյն առաքինութիւնները :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայրն Քառերիտս Ռաֆիկեան :

Տարւոյս փետրուարի 26^{ին} Վաղղիա իր երեւելի մարդիկներուն մէկէն զըրկուեցաւ : Հիսուսեան Հայրն Ռաֆիկեան , որ 1793^{ին} էր ծնած , իր ծաղիկ հասակէն կարգէ դուրս հանձարը ցուցուց , ու քսանըվեց տարուան արքունի փաստաբան ընտրուեցաւ , ու պատուոյ ճամբուն մէջ առաջ երթալու ամենեւին տարակոյս չկար : Բայց աստուածային շնորհքը իրեն ուրիշ ճամբայ էր պատրաստէր , որուն ձայնին հպատակելով օր մը յանկարծ աշխարհային փառաց

ճամբէն ետ դարձաւ , ու մտաւ Սրբոյն Սուլայիկիոսի կղերանոցը , և անկէց Հիսուսեան նորընծայարանը , ուր սուրբի կեանք անցուց կատարեալ անձնուրացութեամբ : Եւստ տարի իր հրաշալի աստուածային ճարտարաբանութեամբը հազարներով երեւելի և իմաստուն մարդիկ կը հիացնէր , մեղաւորներ առ Եւստուած կը դարձնէր . վասն զի իր խօսքը աստուածային հոգւով օծուած էր . ինչպէս աշխարհային իմաստնոց առջև անպատկառ կը քարոզէր խաչին յիմարութիւնը , նոյնպէս թագաւորաց առջև համարձակ նոյն խաչին խոնարհութիւնը օրինակ կը դնէր : Եւսն քաղցրալուր ձայնը լսողները կը վկայեն իր վսեմ և ազդու ճարտասանութեանը , որով Վաղղիոյ հիմակուան ճարտարախօս քարոզիչներուն գլխաւորներէն մէկը իրաւամբք սեպուած էր : Եւս հրաշալի մարդուս մահուան օրը ընդարձակածաւալ Բարիզ քաղքին մէջ ցրտման մը պէս ծաւալեցաւ . ու իրեք օր մարմինը 'ի տես հասարակաց դրուած ըլլալով՝ հեղեղ մը ժողովրդեան կ'երթար այն սրբասէր այրն Եւստոծոյ ետքի անգամ տեսնալու : Եւսման օրը մեռելահանգստեան աղօթքին երկու ծիրանաւոր կարդինալ ու չորս եպիսկոպոս ներկայ էին . թող քահանայից ու կրօնաւորաց անթիւ բազմութիւնը . ու () ուլէանի պերճախօս եպիսկոպոսը իրեն զամբանականը խօսեցաւ : Հոգարկաւորութեան կառքը խիստ աղքատին էր , կամաւոր աղքատութեան յանձնառու ըլլալով վախճանեալը՝ թէպէտ և ըստ աշխարհի ազնուական ու ճոխ ցեղէ . բայց կայսերական պալատէն սկըսեալ ազնուականաց կառքերու ամբօխ մը ետեւէն յուղարկաւոր կ'երթային , որոնց երկայնութիւնը 20 վայրկեանէն աւելի կը տւէր : Եւս վախճանելոյն բարեկամները ու իրմէն հոգեւորապէս բարեւորեալ բազմութիւնը շատ տեսակ գրուածք ըրին վրան . անոնցմէ մէկն ալ այս հետագայ բերթութիւնն է , որ զաղղիներէն թարգմանած 'ի լոյս կ'ընծայենք օրագրիս մէջ :